

SŁAWOMIR JÓŹWIAK*

 <https://orcid.org/0000-0002-8228-4347>

KARIERA MICHAŁA KÜCHMEISTRA
W ZAKONIE KRZYŻACKIM W PRUSACH
DO 1410 ROKU

Abstract

The Career of Michael Kuchmeister
in the Teutonic Order in Prussia
until 1410

The analysis of primary sources presented in this article determines that the career of Michael Kuchmeister in the administrative structures of the State of the Teutonic Order in Prussia until 1410 at certain points significantly differed from what the scholarly literature previously assumed. His first office to appear in primary sources was the castle commander of the Commandry of Rhein, newly established in 1394. After that territorial administration unit was dissolved in 1397, Kuchmeister held other offices in the Commandry of Balga, such as the companion of a local commander and the *Pfleger* of Rastenburg. However, in 1400 he certainly was not the *Schäffer* of Elbing. Immediately before the end of June 1402, Kuchmeister was appointed the *Großschäffer* of Königsberg. Most likely he held this office until the end of September 1404. From this moment, he was probably the *Pfleger* of Gerdauen for a year and then in September 1405, he was granted the office of a *Vogt* in Samogitia which had been re-conquered by the Teutonic Order. He stayed there until August 1409. In September 1409, by command of Grand Master Ulrich von Jungingen, he set out on a diplomatic mission to Hungary. Unfortunately, there is no record of his actions in the period of six months between August 1409 and April 1410. At the end of April 1410, he was appointed the *Vogt* in the Teutonic Neumark. The further steps in the career of Kuchmeister, who eventually reached the office of the Grand Master of the Teutonic Order in January 1414, are well known.

Keywords: Teutonic Order; Prussia; Michael Kuchmeister; territorial authority; administration; late Middle Ages

* Instytut Historii i Archiwistyki, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

 sj@umk.pl

Nadesłany 6.05.2021; Nadesłany po poprawkach 2.10.2021; Zaakceptowany 8.10.2021

Postać wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego (w latach 1414–1422) Michała Kuchmeistera była już przedmiotem zainteresowań ze strony licznych badaczy¹. Przeprowadzenia ponownej, gruntownej analizy wymaga jednak przebieg jego kariery w tej instytucji w okresie do 1410 r. Okazuje się bowiem, że dotychczasowi uczeni nie znali wszystkich (całkiem licznych) odnoszących się do tego zagadnienia źródeł. Ponadto można sformułować szereg uwag krytycznych zarówno w kwestii poprawności proponowanych dotąd rozwiązań w zakresie rekonstrukcji chronologii wydarzeń, jak i sposobu ustalania i porządkowania faktów pochodzących ze stosunkowo licznych przekazów, które były już znane dawniejszym historykom.

Warto te rozważania zacząć od źródła, które w kontekście rekonstrukcji wczesnej kariery Michała Kuchmeistera w zakonie krzyżackim w ogóle nie było dotąd przez badaczy uwzględniane. Chodzi o jeden z setek zachowanych przekazów tworzących ogromne *dossier* tzw. sprawy kupca Davida (i jego syna Hansa) z Miłakowa². Treść listu wielkiego marszałka a zarazem komtura królewieckiego Kiliana von Exdorf z 24 X 1445 r. (wraz z dwoma załącznikami) była odpowiedzią na prośbę wielkiego mistrza Konrada von Erlichshausen o przeszukanie ówczesnych archiwaliów przechowywanych na tamtejszym zamku, które umożliwiłyby odtworzenie chronologii kariery Michała Kuchmeistera na stanowisku szafarza królewieckiego. Wszystko w kontekście toczącej się wówczas sprawy Davida aktywnie propagowanej poza granicami państwa krzyżackiego przez jego syna Hansa. Marszałek informował w swoim liście, że nie dysponuje na ten temat dokumentami sprzed 1416 r., ale znalazł i załączył odpis z szafarskiej księgi długów, datowany na rok 1403, który potwierdzał fakt sprawowania wówczas urzędu szafarskiego przez Michała Kuchmeistera. Szczególnie interesujące są jednak informacje zawarte w drugim załączniku do tego listu. Marszałek kazał mianowicie wywiedzieć się u dwóch braci zakonnych

---

¹ Ottomar SCHREIBER, *Die Personal- und Amtsdaten der Hochmeister des Deutschen Ritterordens von seiner Gründung bis zum Jahre 1525*, Oberländische Geschichtsblätter, H. 15: 1913, s. 720–725; Wilhelm NÖBEL, *Michael Kuchmeister. Hochmeister des Deutschen Ordens (1414–1422)* (Quellen und Studien zur Geschichte des Deutschen Ordens, Bd. 5), Bad Godesberg 1969; Bernhart JÄHNIG, *Michael Kuchmeister*, [in:] *Die Hochmeister des Deutschen Ordens 1190–2012*, hrsg. v. Udo ARNOLD (Quellen und Studien zur Geschichte des Deutschen Ordens, Bd. 40), Weimar 2014, s. 122–126.

² Syntetycznie na temat tzw. sprawy Davida zob. Hartmut BOOCKMANN, *Laurentius Blumenuau. Fürstlicher Rat – Jurist – Humanist (ca. 1415–1484)*, Göttingen 1965, s. 34–41, 44, 46, 48, 52–53, 76–77, 84, 141, 145, 159–160; Roman CZAJA, *Miasta pruskie a zakon krzyżacki. Studia nad stosunkami między miastem a władzą terytorialną w późnym średniowieczu*, Toruń 1999, s. 154–155, 157.

z konwentu królewieckiego, Fryderyka³ i Łukasza von Lichtensteyn⁴, jak wyglądał przebieg kariery w zakonie krzyżackim Michała Kuchmeistera przed objęciem przez niego urzędu szafarza królewieckiego. Zapytani zakonnicy byli tak uczynni, że przekazali marszałkowi swoją wiedzę (pytanie: skąd zaczerpniętą?) na temat wszystkich funkcji, które Kuchmeister sprawował do 1410 r. W kolejności były to: prokuratorstwo w Kętrzynie, szafarstwo królewieckie, prokuratorstwo w Gierdawach, wójtostwo Żmudzi oraz wójtostwo Nowej Marchii⁵. Pytani zakonnicy nie operowali chronologią bezwzględną, ale urzędy Kuchmeistera wyliczyli w takiej właśnie kolejności.

Michał pochodził najprawdopodobniej ze Śląska, dokąd członkowie jego rodziny przywędrowali z Miśni⁶. Nie wiadomo, kiedy i gdzie wstąpił do Zakonu oraz kiedy przybył do państwa krzyżackiego. Johannes Voigt w opublikowanym w 1836 r. siódmym tomie swojego fundamentalnego dzieła podał informację, że Kuchmeister po raz pierwszy w Prusach był wzmiankowany 25 VII 1396 r. na urzędzie prokuratora w Kętrzynie. Historyk ten powołał się

³ Niezmiernie trudno wskazać, o jakiego konkretnie Fryderyka by tu chodziło. Spośród trzech urzędników krzyżackich o tym imieniu, którzy w pierwszej połowie XV w. pełnili różne funkcje urzędnicze na terytorium komturstwa królewieckiego, zdecydowanie najbardziej z tą jednostką administracji zakonnej był związany Fryderyk Schotte. Jeśli wzmianki zawarte w źródłach za każdym razem odnoszą się do tej samej postaci (mogło być przecież dwóch ludzi o takim samym imieniu i nazwisku), to był on w kolejności: kompanem komtura królewieckiego (1402–1408), tamtejszym komturem zamkowym (1409–1410), komturem w Starogrodzie (1410–1411), komturem zamkowym w Pokarminie (Brandenburgu) (1413), kompanem komtura królewieckiego (1415), komturem zamkowym w Elblągu (1423), zarządcą młynów w Królewcu (1429), kompanem komtura królewieckiego (1435) oraz zwierzchnikiem tamtejszej infirmerii (1441). Zob. Dieter HECKMANN, *Amtsträger des Deutschen Ordens*, Toruń 2020, s. 212, 224, 259, 301, 332, 336, 340. Jeśli to właśnie jego komtur królewiecki pytał w 1445 r. o urzędy sprawowane swego czasu na tym terytorium przez Michała Kuchmeistera, to rzeczywiście dużo wiedziałby on na ten temat z autopsji.

⁴ Jeśli wzmianki zachowane w źródłach za każdym razem odnoszą się do tej samej postaci, to jego kariera w Prusach jest uchwytana od 1411 r. Od 1437 r. obsadzał urzędy wyłącznie na obszarze komturstwa królewieckiego. Zob. D. HECKMANN, op.cit., s. 296–297, 350, 356, 365, 410, 429, 460, 486.

⁵ „Wir haben ouch her Frederichen unde hern Lukas vom Lichtensteyn frogen lassen, was amptes Michel Kochmeister am allerneesten gehabt hatte, ee denne her zcum grossscheffer gemacht wart. Die haben uns underrichtet unde gesaget, das her pfleger was zcu Rastenburg, von danne wart her grosscheffer von der scheffereyen, wart her dornoch pfleger zcu Girdawen, von danne voyth zcu Saymaythen unde dornach voyth der Newenmarcke”; Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz, Berlin-Dahlem (dalej cyt. GStAPK), XX. Hauptabteilung, Ordensbriefarchiv (dalej cyt. OBA), Nr. 8937; *Schuldbücher und Rechnungen der Großschäffer und Lieger des Deutschen Ordens in Preußen*, Bd. 2: *Großschäfferei Königsberg II*, hrsg. v. Joachim LACZNY, Jürgen SARNOWSKY, Cordelia HEß, Köln 2013 (dalej cyt. *Schuldbücher*, Bd. 2), Zusatzmaterial (dalej cyt. ZM), Nr. 14, s. 523–524.

⁶ Szerzej na temat jego pochodzenia zob. W. NÖBEL, *Michael*, s. 1–5.

na bliżej niesprecyzowany „Aemterbuch”⁷. Żaden z badaczy nie zakwestionował dotąd wiarygodności tej informacji⁸. Tymczasem w wyraźnej sprzeczności z nią stoi treść nieznanego dotychczasowym uczonym dokumentu, wystawionego 9 VII 1396 r. w Gierdawach przez komtura ryńskiego Jana von Schönfeld. Na jego mocy urzędnik krzyżacki sprzedał niejakiemu Glabune dwa radła ziemi w miejscowości „Kelmelawken” (zapewne Wielkie lub Małe Kiemławki na południowy zachód od Barcian). Sama transakcja doszła do skutku „za radą i wolą naszych braci w Kętrzynie”, natomiast w liście świadków tego dokumentu zostali wymienieni w kolejności: „Michil Kochmeister, unser hauskomptur, Heydecke, phleger czu Barthin, Heinrich Schindeman, pherdemarschalk, Bartholomeus Glisenthaler, karwensher czu Girdaw”⁹. Z informacji zawartych w tym przekazie jednoznacznie więc wynika, że Michał Kuchmeister pełnił wówczas urząd komtura zamkowego w Rynie, być może jednak rezydującego w Kętrzynie, gdyż zarówno to, jak i późniejsze źródła potwierdzają fakt nieobsadzania od początku 1396 r. funkcji tamtejszego prokuratora¹⁰ przynajmniej do końca istnienia komturstwa ryńskiego (wiosna 1397 r.)¹¹. A od kiedy Michał Kuchmeister pełniłby urząd komtura zamkowego w Rynie? Najwcześniej od czasu opuszczenia go przez jego poprzednika, Heinricha Schwelborna, który po raz ostatni jako tamtejszy *Hauskomtur* był wzmiankowany w liście świadków dokumentu wystawionego 21 XII 1395 r.¹² Na urzędzie komtura zamkowego w Rynie Kuchmeister był jeszcze wymieniony w listach świadków dwóch dokumentów komtura ryńskiego Jana von Schönfeld z 16 i 19 IV 1397 r.¹³ Można więc śmiało założyć, że funkcję tę sprawował do momentu likwidacji

⁷ Johannes VOIGT, *Geschichte Preußens von den ältesten Zeiten bis zum Untergang der Herrschaft des Deutschen Ordens*, Bd. 7, Königsberg 1836, s. 227.

⁸ Zob. O. SCHREIBER, op.cit., s. 720; W. NÖBEL, *Michael*, s. 6; D. HECKMANN, op.cit., s. 247.

⁹ Niedersächsische Landesbibliothek Hannover, Handfestensammlung Brandenburg, Ms. XIX, 1083 (dalej cyt. HBH), k. 125.

¹⁰ Ostatni prokurator kętrzyński, Jan von Heideck, był wzmiankowany w listach świadków dokumentów z listopada i grudnia 1395 r. Zob. GStAPK, XX. Hauptabteilung, Ostpreussische Folianten (dalej cyt. Ostpr. Fol.), Nr. 124, k. 86v–87, 111–112v; GStAPK, XX. Hauptabteilung, Pergament-Urkunden (dalej cyt. Perg. Urk.), Schiebl. XXVI, Nr. 15.

¹¹ Na temat przekształceń administracyjnych w granicach komturstwa ryńskiego w latach 1394–1397 zob. Sławomir JÓZWIAK, *Pierwsze komturstwo ryńskie (1393–1397). Powstanie, rozwój terytorialny, likwidacja*, [in:] *Prusy – Polska – Europa. Studia z dziejów średniowiecza i czasów nowożytnych*, red. Andrzej RADZIMIŃSKI, Janusz TANDECKI, Toruń 1999, s. 211–229; Sławomir JÓZWIAK, Janusz TRUPINDA, *Die Bauchronologie und das Raumprogramm der Deutschordensburg Barten (Barciany) im Lichte mittelalterlichen Schriftquellen*, *Ordines Militares. Colloquia Torunensia Historica. Yearbook for the Study of the Military Orders*, vol. 23: 2018, s. 312–321.

¹² GStAPK, Ost. Fol., Nr. 124, k. 111.

¹³ HBH, k. 132 (to źródło było nieznanie dotychczasowym badaczom); GStAPK, Perg. Urk., Schiebl. XXVI, Nr. 4; GStAPK, Ost. Fol., Nr. 126, k. 22v–23. Pierwszy z nich został wystawiony w Gierdawach, drugi w Kętrzynie.

tej jednostki administracji zakonnej, co stało się późną wiosną (w maju lub początku czerwca) tego roku¹⁴. Terytoria byłego komturstwa ryńskiego ponownie przywrócono poprzednim jednostkom administracyjnym na tym obszarze – komturstwom: bałgijskiemu, pokarmińskiemu (brandenburskiemu) i królewickiemu. Nie dziwi więc, że między 23 III 1399 a 28 III 1400 r. Michał Kuchmeister jako prokurator w Kętrzynie występował w listach świadków dokumentów wystawianych przez komtura bałgijskiego¹⁵.

W byłym archiwum wielkich mistrzów z Malborka (obecnie w Berlinie) zachowały się dwa dokumenty rzekomo z 23 VI i 18 VII 1400 r. (wraz z kilkoma późniejszymi widymatami). W pierwszym z nich rada, ława i sąd gajony Miłakowa potwierdzały w obecności Łukasza von Workallen, brata nieżyjących już, a pochodzących stamtąd kupca Davida i jego żony Cecylii, fakt przejęcia całego majątku, który miał przypaść ich niepełnoletnim synom, Jerzemu i Hansowi, przez władze zakonne reprezentowane przez komtura elbląskiego, Konrada von Kyburg, i wielkiego szafarza, Michała Kuchmeistera. Do dokumentu przywieszona jest pieczęć Miłakowa, a wśród świadków wymienieni są tamtejsi burmistrz, rajcy i ławnicy¹⁶. Drugi z dyplomów (z 18 lipca), wystawiony w Pasłęku, był poświadczeniem sporządzonym rzekomo na polecenie komtura i szafarza elbląskiego (Konrad von Kyburg, Michał Kuchmeister), że w imieniu Zakonu przejęli oni cały spadek/majątek (nieruchomości, pieniądze, sukno itd.) Jerzego i Hansa po nieżyjących już ich rodzicach – Davidzie i Cecylii. Reprezentantem młodocianych był brat Davida, Łukasz von Workallen. Do dokumentu jest przywieszona pieczęć komtura elbląskiego, a wśród świadków zostali w nim wymienieni dokładnie ci sami mieszczanie z Miłakowa co w powyższym¹⁷. Wilhelm Nöbel, nie przeprowadzając jakiegokolwiek krytyki tych źródeł, uznał je za autentyczne, a tym samym przyjął, że 23 VI 1400 r. Michał Kuchmeister pełnił urząd wielkiego szafarza królewickiego, natomiast 18 VII 1400 r. – szafarza elbląskiego¹⁸. Bezkrytycznie powielił ostatnio te pomysły Dieter Heckmann¹⁹. Tymczasem już prawie 20 lat temu Jürgen Sarnowsky zwrócił uwagę na kilka istotnych elementów, które stawałyby

¹⁴ Na temat czasu i okoliczności likwidacji komturstwa ryńskiego zob. S. JÓZWIĄK, op.cit., s. 226–228.

¹⁵ Zob. dokumenty z 23 III i 25 VII 1399 r. oraz 28 III i 18 IV 1400 r. w: GStAPK, Perg. Urk., Schiebl. XXVI, Nr. 18, 185, 224; Hans H. DIEHLMANN, *Kleines Hausbuch des Amtes Rein (Ostpreußischer Foliant 332)*, Altpreußische Geschlechterkunde. Neue Folge, Bd. 15: 1984–1985, Nr. 1, s. 77, Nr. 41, s. 93, Nr. 132, s. 121; idem, *Weißes Hausbuch des Amtes Rein (Ostpreußischer Foliant 333)*, Altpreußische Geschlechterkunde. Neue Folge, Bd. 15: 1984–1985, Nr. 76, s. 165.

¹⁶ GStAPK, Perg. Urk., Schiebl. 91, Nr. 10.

¹⁷ GStAPK, Perg. Urk., Schiebl. 91, Nr. 7.

¹⁸ W. NÖBEL, *Michael*, s. 6–7, 9, 13.

¹⁹ D. HECKMANN, op.cit., s. 305.

autentyczność tych dokumentów pod znakiem zapytania. Oba rzekome oryginały zostały spisane na wyrazurowanych kartach pergaminowych, co już samo w sobie rodziłoby podejrzenia. Oba były częścią składową tzw. sprawy Davida. W tym z 18 VII 1400 r. (i w późniejszych sporządzonych z niego widymatach) Michał Küchmeister został określony jako szafarz komtura elbląskiego²⁰. Tymczasem – jak zauważył J. Sarnowski – w żadnym innym zachowanym do dzisiaj źródle nie ma mowy o istnieniu urzędu szafarskiego w Elblągu. Mogła być to więc co najwyżej jakaś nieściśła, późniejsza projekcja wiedzy twórcy dokumentu o sprawowaniu przez Küchmeistera kilka lat później funkcji wielkiego szafarza królewieckiego²¹. Do wątpliwości niemieckiego badacza w sprawie autentyczności dokumentów z 23 VI i 18 VII 1400 r. można dorzucić garść dodatkowych argumentów. Charakter pisma obu rzekomych oryginałów pasuje najwcześniej do drugiej dekady XV w., a nie do 1400 r.²² Same rozliczenia zawarte w tych dokumentach są co najmniej dziwne. Wynika z nich, że całościowy dług Davida seniora i jego żony wobec Zakonu wynosił 1500 grzywien, podczas gdy wartość całego ich majątku skonfiskowanego przez urzędników krzyżackich (w nieruchomościach i ruchomościach) została oszacowana na 5100 lub 5200 grzywien (różnice biorą się stąd, że w rzekomych oryginałach i późniejszych widymatach wpisano różne sumy)²³. Tymczasem z zachowanych do dzisiaj ksiąg długów szafarzy królewieckich wynika, że na stan z 1 I 1401 r. dług obojga małżonków opiewał na 1050 grzywien²⁴. Wygląda to tak, jakby

²⁰ GStAPK, Perg. Urk., Schiebl. 91, Nr. 7–9, 11.

²¹ Jürgen SARNOWSKY, *Die Wirtschaftsführung des Deutschen Ordens in Preußen (1382–1454)*, Köln–Wien 1993, s. 44–45, 87. W żadnym z licznych opublikowanych przez Arthura Semraua w 1937 r. źródeł administracyjnych i gospodarczych komturstwa elbląskiego z końca XIV i pierwszej połowy XV w. nie pojawił się krzyżacki szafarz w Elblągu. Zob. Arthur SEMRAU, *Der Wirtschaftsplan des Ordenshauses Elbing aus dem Jahre 1386*, Mitteilungen des Coppersniscus-Vereins für Wissenschaft u. Kunst zu Thorn, Bd. 45: 1937, s. 1–73.

²² GStAPK, Perg. Urk., Schiebl. 91, Nr. 7, 10.

²³ GStAPK, Perg. Urk., Schiebl. 91, Nr. 7–11, 72. Tych bardzo podejrzanych w treści widymatów, odnoszących się do tej kwestii, jest więcej, by wspomnieć tylko ten datowany na 23 III 1422 r., w treści którego wielki mistrz Paweł von Rusdorf obiecywał synowi Davida seniora, Hansowi i jego bratu, Jerzemu, dokonanie w przeciągu roku zwrotu ich dziedzictwa (o wartości 5200 grzywien) odebranego im wcześniej przez komtura elbląskiego Konrada von Kyburg i wielkiego szafarza Michała Küchmeistera. Zob. GStAPK, Perg. Urk., Schiebl. 91, Nr. 1. Odpis tego dokumentu został sporządzony na bazie ewidentnego falsyfikatu.

²⁴ Jak w ogromnym skrócie wyglądała sprawa długów Davida seniora i jego żony na przełomie XIV i XV w. na podstawie zachowanych do dzisiaj ksiąg długów szafarzy królewieckich? Dnia 25 X 1398 r. w miłakowskiej księdze ławniczej (zaginionej) została wpisana treść układu zawartego przed tamtejszym sądem gajonym przez Davida i jego żonę z szafarzem królewieckim Konradem von Muren, potwierdzającego zastaw ich nieruchomości na poczet posiadanych długów. Na początku stycznia 1399 r. opiewały one na 765 grzywien i 5 skojców. Być może jeszcze w 1399 lub też na początku 1400 r. wszystkie obciążone zastawem nieruchomości i dochody

twórca obu dokumentów chciał wykazać, że Krzyżacy okradli brata i dzieci Davida na jakieś 3600–3700 grzywien. W obu dyplomach, rzekomo z 23 VI i 18 VII 1400 r., znalazło się jednoznaczne sformułowanie, że Łukasz von Workallen występuje w imieniu nieżyjących brata i bratowej (Davida i jego żony Cecylii) i ich dwóch synów: Jerzego i Hansa²⁵. Tymczasem David zmarł między 1 I 1401 a końcem tego roku, natomiast jego żona w nieznanym bliżej czasie po 5 VIII 1400 r.²⁶ Ponadto dostojnikami krzyżackimi rozliczającymi się z małżonkami David w dokumentach z rzekomo 23 VI i 18 VII 1400 r. byli wielki szafarz (niezależnie od tego, jak dokładnie określony w każdym z nich) Michał Kuchmeister oraz wielki szpitalnik a zarazem komtur elbląski Konrad von Kyburg. Tymczasem nie mogli oni w czerwcu i lipcu 1400 r. wystąpić wspólnie na tych urządach, gdyż Michał Kuchmeister objął godność szafarza królewieckiego bezpośrednio przed 24 VI 1402 r.²⁷, podczas gdy Konrad von Kyburg zmarł 17 kwietnia tego roku²⁸. Należy więc odrzucić autentyczność

małżeństwa Davidów zostały skrzętnie wyliczone w szafarskiej księdze długów. Jednak nie byli oni jeszcze bankrutami, gdyż pewne sumy spłacali, a poza tym szafarz w 1400 r. przekazał Davidowi na kredyt sukno o łącznej wartości ponad 556 grzywien. Ta transakcja zakończyła się katastrofą i – jak wynika z rozliczenia dokonanego 1 I 1401 r. przed szafarzem Konradem von Muren i komturem elbląskim Konradem von Kyburg – ówczesny dług małżeństwa Davidów względem Zakonu wynosił już 1050 grzywien. W tym też roku szafarz zaczął spieniężać ich majątek. Zob. *Schuldbücher und Rechnungen der Großschäffer und Lieger des Deutschen Ordens in Preußen*, Bd. 1: *Großschäfferei Königsberg I (Ordensfoliant 141)*, hrsg. v. Cordelia HEß, Christina LINK, Jürgen SARNOWSKY, Köln–Weimar–Wien 2008 (dalej cyt. *Schuldbücher*, Bd. 1), s. 342–348. Kluczowe kontrakty i sumy dłużne zarejestrowane w księgach szafarzy i miłakowskiej księdze ławniczej zawarł w załącznikach do swoich listów z 4 IX i 3 X 1445 r. do wielkiego mistrza komturzy królewiecki i elbląski. Por. GSTAPK, OBA, Nr. 8893, 8928; *Schuldbücher*, Bd. 2, ZM, Nr. 13, s. 520–522, Nr. 15, s. 525–527.

²⁵ GSTAPK, Perg. Urk., Schiebl. 91, Nr. 7–11, 72.

²⁶ David był obecny 1 I 1401 r. w Pasłęku, gdy szafarz królewiecki Konrad von Muren, w obecności komtura elbląskiego Konrada von Kyburg, sumował jego długi, a na pewno nie żył już przed 17 IV 1402 r. W niedatowanym zapisie szafarz odnotował bowiem wówczas spłatę 100 grzywien z długów nieżyjącego już Davida na rzecz komtura elbląskiego, a ten ostatni zmarł właśnie 17 IV 1402 r. Zob. *Schuldbücher*, Bd. 1, s. 345–346, 348. Żona Davida, Cecylia w znanych źródłach po raz ostatni jest wzmiankowana jako żyjąca 5 VIII 1400 r., gdy w Gdańsku zawierała z szafarzem Konradem von Muren układ w kwestii sposobu dalszego spłacania długów, a być może także 1 I 1401 r., gdy urzędnik krzyżacki odnotował jej dług wobec radzyńskiego komtura zamkowego w wysokości 20 grzywien. Zob. *Schuldbücher*, Bd. 1, s. 345–346. Te kluczowe daty dziennie inaczej rozwiązywał R. Czaja. Por. R. CZAJA, op.cit., s. 154–155.

²⁷ Na ten temat zob. s. 62. Z tego natomiast ewidentnie wynika, że to nie Michał Kuchmeister był sprawcą finansowego krachu Davida seniora, a jedynie jako kolejny szafarz poprzez spieniężanie nieruchomości próbował w jakichś sposób zniwelować poniesione wcześniej przez jego poprzedników na tym urzędzie straty finansowe powstałe w wyniku nieudanych transakcji z Davidem.

²⁸ *Das Marienburger Tresslerbuch der Jahre 1399–1409*, hrsg. v. Erich JOACHIM, Königsberg 1896 (dalej cyt. M. Tr.), s. 133; *Das grosse Ämterbuch des Deutschen Ordens*, hrsg. v. Walther

obu tych dokumentów, a co za tym idzie – rzekomy fakt pełnienia przez Michała Küchmeistera w 1400 r. funkcji szafarza elbląskiego czy też wielkiego szafarza królewieckiego²⁹. Zresztą przynajmniej do połowy 1402 r. nie ruszał się on z terytorium komturstwa bałgijskiego. W listach świadków dwóch dokumentów wystawionych 13 i 27 III 1401 r. przez ówczesnego komtura bałgijskiego Ulrycha von Jungingen Michał wystąpił bowiem jako jego kompan³⁰. Natomiast w dyplomie z 14 V 1402 r. był wymieniony jako prokurator w Kętrzynie (w tej samej jednostce krzyżackiej administracji terytorialnej)³¹.

Nie ma wątpliwości co do tego, że bezpośrednio przed 24 VI 1402 r. Michał Küchmeister objął godność wielkiego szafarza królewieckiego, co wynika z wpisu zawartego w zachowanej do dzisiaj w oryginale księdze długów³². O wiele większe problemy sprawia ustalenie, do kiedy dokładnie pełnił tę funkcję. Stosunkowo liczne zapisy zawarte w tym przekazie źródłowym przemawiają za tym, że Küchmeister opuścił urząd szafarski w okolicy wielkiej kapituły (zatem w końcu września) 1404 r., a jego obowiązki przejął Jan Demeker³³. Ten fakt, jednak bez podania datacji bezwzględnej, jest przywołany w liście wielkiego marszałka Kiliana von Exdorf do wielkiego mistrza z 3 X 1445 r. Dostojnik krzyżacki na polecenie swojego pryncypała miał mianowicie zrekonstruować na podstawie dostępnych źródeł (przede wszystkim ksiąg szafarskich) m.in. wielkość długów ojca Hansa Davida na początku XV w. Przy tej okazji podał także dodatkową informację, że Jan Demeker objął urząd szafarski bezpośrednio po Küchmeisterze, którego zresztą był protegowanym („dienerem”). Również tę wiedzę Kilian von Exdorf miał pozyskać od „brata Fryderyka”³⁴. Tymczasem dotychczasowi badacze nie potrafili rozstrzygnąć, kiedy

---

ZIESEMER, Danzig 1921 (dalej cyt. G. A.), s. 81. Nie dziwi więc, że w 1445 r., w czasie największego nasilenia aktywności stron sporu tzw. sprawy Davida, wielki mistrz zwracał się do komturów królewieckiego i elbląskiego z prośbą o zrekonstruowanie kariery w zakonie krzyżackim Michała Küchmeistera i Konrada von Kyburg na przełomie XIV i XV w. Zob. GStAPK, OBA, Nr. 8893, 8928, 8937; *Schuldbücher*, Bd. 2, ZM, Nr. 13, s. 520–522, Nr. 14, s. 523–524, Nr. 15, s. 525–526.

²⁹ Bez odpowiedzi pozostaje pytanie, w jaki sposób oba te dokumenty trafiły do malborskiego archiwum wielkich mistrzów.

³⁰ H. H. DIEHLMANN, *Kleines Hausbuch*, Nr. 2, s. 77; GStAPK, Perg. Urk., Schiebl. XXVI, Nr. 23.

³¹ GStAPK, Perg. Urk., Schiebl. XXVII, Nr. 93.

³² „Obirster marschalk: Wissintlich sey alle den, die disse schrift sehen adir horen lezen, das uns hern Michel Kuchenmeister, grosschaffer czu Konyngisbergh unsir ampt die grosse schafferie von Konyngisberg bevolen wart unde geantwert von hern Wernhern von Thetingen [...] in der wochin vor sinte Johannis tage Baptisten [między 19 a 24 VI] 1402”; *Schuldbücher*, Bd. 2, s. 225.

³³ *Schuldbücher*, Bd. 2, s. 227–228, 284.

³⁴ „[...] unde eyn grosscheffer ist vor dem benu[m]pten bruder Erhart Foysan grosscheffer gewesen, der hat geheissen Johan Demike, den hatte meister Kochemeister, dem got gnade, zcu eynem grosscheffer gekleydet, denne her vor seyn dyner was gewest, als meister Kochemeister

Michał opuścił urząd wielkiego szafarza królewieckiego. Według Ottomara Schreibera stało się to w 1404 r., ale od tego czasu miał on jeszcze prowadzić jakieś interesy z Lubeką i Flandrią (jako szafarz?)³⁵. W podobne sprzeczności popadł W. Nöbel. W jednym miejscu swojej książki pisał, że Michał został odwołany z tej funkcji pod koniec 1404 r., w innym natomiast, że pełnił ją jeszcze w roku 1405³⁶. Nawet wydawcy szafarskich ksiąg długów nie mogli się zdecydować, czy Küchmeister przestał sprawować ten urząd w 1404 czy też w 1405 r.³⁷ Sprawa ta ma ścisły związek z objęciem przez niego funkcji krzyżackiego wójta na Żmudzi. Według O. Schreibera propozycję tę miał otrzymać już na początku września 1404 r., ale stało się to dopiero na początku 1405 r.³⁸ Niezmiernie skomplikował tę kwestię W. Nöbel, mimo że miał do dyspozycji kluczowe źródła. Po zawiłych rozważaniach w pierwszym ze swoich opracowań doszedł do wniosku, że doszło do tego wiosną 1405 r.³⁹, natomiast w drugim podał, że Küchmeister pod koniec 1404 r. „przygotowywał się” do objęcia tej funkcji (cokolwiek miałyby to znaczyć), by urzeczywistnić to „zimą” 1405 r.⁴⁰ Jednak przy tej okazji autor wprowadza czytelnika w błąd, gdyż list, na który się powołuje (wielkiego mistrza do księcia Witolda), został zredagowany 21 XI 1405 r.⁴¹ Nie jest to więc żadna „zima” w rozumieniu początku roku, a jesień.

Rozpatrując więc ponownie to zagadnienie, warto zacząć od znanego wszystkim dotychczasowym badaczom, ale niezawierającego daty rocznej („am sunobunde vor nativitatit Marie”) listu wielkiego marszałka do wielkiego mistrza. Otóż dostojnik krzyżacki z Królewca informował swojego pryncypała, że był u niego Küchmeister i rozmawiali na temat urzędu na Żmudzi. „Ku temu” Michał był jak najbardziej chętny, ale prosił, aby zwierzchnik Zakonu przesłał mu trochę pieniędzy, by miał „na początek”. Marszałek poparł jego prośbę, a przy okazji pytał, jaką pieczęć wielki mistrz życzyłby sobie ustanowić dla Żmudzi: z Rynu (byłe komturstwo, zlikwidowane w 1397 r.) czy też jakąś inną⁴²? Praktycznie wszyscy dotychczasowi badacze opowiadali się

---

ouch grosscheffer was gewesen unde was nicht lange grosscheffer gewest, als uns her Frederich underichtet hat [...]”; GStAPK, OBA, Nr. 8928; *Schuldbücher*, Bd. 2, ZM, Nr. 13, s. 520–521. Na temat „brata Fryderyka” zob. przyp. 3.

³⁵ O. SCHREIBER, op.cit., s. 720, 722.

³⁶ W. NÖBEL, *Michael*, s. 10, 14, 18.

³⁷ *Schuldbücher*, Bd. 2, s. 175, 179, 214, 225, 521, 523, 548.

³⁸ O. SCHREIBER, op.cit., s. 720, 722.

³⁹ Wilhelm NÖBEL, *Das Problem der Einrichtung der Ordensvogtei Samaiten*, Zeitschrift für Ostforschung, Bd. 17: 1968, H. 4, s. 692–697.

⁴⁰ W. NÖBEL, *Michael*, s. 10, 15, 18, 33.

⁴¹ Na temat tego źródła zob. s. 65.

⁴² „Erwirdiger libir her meister! Michil Kochmeister ist bey uns in der gebunge desis brifes und haben mit im geredet als von des amptes wegen czu Samayten. Do czu ist her werlich willig gnug, sundir her bittet, das ir im etwas geldes sendet, das her ufs erste etwas in der hant habe.

za datowaniem tego listu na rok 1404 (konkretnie na 6 września)⁴³, tymczasem z jego treści jasno wynika, że Kuchmeister obejmował właśnie urząd wójta żmudzkiego, a przywołany w tym piśmie motyw z pieczęcią jest odzwierciedlony w zapisie sporządzonym ok. 23 IX 1405 r. w księdze skarbnika malborskiego: „Nuw hus Koningsburg: item 1 m. 4 scot. vor des voyths ingisegel zu Samaythen zu graben”⁴⁴. Widocznie między listem marszałka a 23 IX 1405 r. zapadła ostateczna decyzja wielkiego mistrza zarówno w kwestii obsady urzędu, jak i w sprawie pieczęci wójta żmudzkiego. To jednoznacznie wskazuje na to, że powyższy list został zredagowany 5 IX 1405 r. Zresztą inne źródła potwierdzają objęcie przez Kuchmeistera tej funkcji w 1405 r. i to zdecydowanie w jego drugiej połowie. W czasie osobistego spotkania z Władysławem Jagiełłą, w trakcie rokowań w Grabiu w 1414 r., ówczesny wielki mistrz Michał Kuchmeister odwołał się do przeszłości i przypomniał swojemu interlokutorowi, że przez cztery lata pełnił funkcję wójta żmudzkiego⁴⁵. Skądinąd wiadomo natomiast, że z tego urzędu został odwołany bezpośrednio przed wrześniem 1409 r.⁴⁶ Dokładnie cztery pełne lata przypadająby więc między rokiem 1405 a 1409. Także Jan Długosz, co umknęło uwadze dotychczasowych badaczy, objęcie przez Kuchmeistera urzędu wójta żmudzkiego wyraźnie odnotował pod rokiem 1405, informując zarazem o jego znajomości języków litewskiego i żmudzkiego (czego skądinąd nie da się potwierdzić źródłowo)⁴⁷.

W treści listu zredagowanego 22 X 1405 r. krzyżacki wójt rezydujący w „Königsburgu” na Żmudzi informował wielkiego marszałka o problemach

---

Und das dunkt uns forwor, libir her meister, ouch moglich seyn, und bitten euwer erwirdikeit, das ir im etwas geldes sendet. Ouch libir her meister! Was ir vor eyn ingesegil wellet halden czu Samayten? Das vom Ryne, adir was ir sost wellet, das schribt uns ungesumet”; GStAPK, OBA, Nr. 617. Wydawcy regestu tego listu datowali go na 4 IX 1400 r. Por. *Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198–1525*, Pars I, Bd. 1, bearb. v. Erich JOACHIM, hrsg. v. Walther HUBATSCH, Göttingen 1948 (dalej cyt. Regesta I), Nr. 617, s. 36.

⁴³ Jedynie, nie wiedzieć czemu, W. Nöbel odniósł go do roku 1399. Zob. W. NÖBEL, *Michael*, s. 7–8.

⁴⁴ M. Tr., s. 561. „Königsburg” był ówczesną siedzibą nowego wójta na Żmudzi. W tej kwestii zob. s. 65.

⁴⁵ „Herre, wellet ir nicht czornen, so wil ich is euch sagen, herre, euch ist wol wissentlichen, das ich eyn voith bin gewest ym lande czu Samaythen IIII jor und habe das landt mechtetlichen ymme gehat von meynes Orden wegen IIII jor [...]”; Zenon H. NOWAK, *Protokół z rokowań polsko-krzyżackich w Grabiu i na Kępie Wiślanej pod Raciążkiem w roku 1414*, [in:] *Prace z dziejów państwa i zakonu krzyżackiego*, red. Antoni CZACHAROWSKI, Toruń 1984, s. 172.

⁴⁶ Na ten temat zob. s. 67.

⁴⁷ „Ad cuius gubernacionem Michael Kuchmeister Crucifer, quod lingue Lithwanice et Samagittice gnarus esset, a magistro et Ordine in advocatum et capitaneum relictus est”; *Joannis Długossii Annales seu Cronicae Incliti Regni Poloniae*, lib. 10, ed. Christina PIERADZKA [et al.], Varsaviae 1985, s. 263–264.

z załogą i zaopatrzeniem podległej mu warowni⁴⁸. Trudno wyjaśnić, dlaczego W. Nöbel nie uwzględnił tego źródła w swoich analizach⁴⁹. Nie ma natomiast najmniejszej wątpliwości co do tego, że tym krzyżackim wójtem był Michał Kūchmeister. Na tym wczesnym etapie był on w źródłach określany „wójtem w «Königsburgu»”, gdyż to tam początkowo była zlokalizowana jego siedziba. Chodziło o warownię (drewniano-ziemną?) wzniesioną Krzyżakom w sierpniu 1405 r. przez księcia Witolda przy ujściu rzeki Szuszwycy do Niewiaży (w pobliżu późniejszych Kiejdan)⁵⁰. W treści innego listu, z 21 XI 1405 r., wielki mistrz informował Witolda, że jakiś czas temu kierownictwo krzyżackie wysłało do niego anonimowego „wójta w «Königsburgu» na Żmudzi” (niewątpliwie Kūchmeistera), który po powrocie przesłał marszałkowi na piśmie sprawozdanie z odbytych rozmów⁵¹. Wysłannik musiałby więc stamtąd wrócić najpóźniej ok. połowy listopada (pytanie: kiedy tam pojechał). Krzyżacy nie byli zadowoleni z tej warowni i rychło (między wiosną 1406 a wiosną 1407 r.) wzniesli zamek – nową siedzibę wójta żmudzkiego – zlokalizowany przy ujściu Dubissy do Niemna⁵². W źródłach z epoki był on określany jako „Thobis”, „Thobys” lub „Thobese”. Biorąc pod uwagę powyższe spostrzeżenia należy odrzucić proponowaną przez Antoniego Prochaskę datację listu skierowanego przez wójta żmudzkiego (niewątpliwego Michała Kūchmeistera) do wielkiego marszałka w sprawie zakładników żmudzkich na 4 IX 1405 r.⁵³ Pismo to zostało bowiem wystawione „uff der Thobis”, nie mogło więc powstać przed 1407 r.⁵⁴

Dotychczasowi badacze więc, nie wiedząc, jak wypełnił karierę Michała Kūchmeistera między 1404 a 1405 r., albo wydłużali czas sprawowania przez niego funkcji szafarza królewieckiego do 1405 r., albo też widzieli go na urzędzie

⁴⁸ *Codex epistolaris Vitoldi Magni Ducis Lithuaniae 1376–1430*, ed. Antoni PROCHASKA (Monumenta Medii Aevi Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia, t. 6), Cracoviae 1882 (dalej cyt. CEV), nr 328. Wydawcy regestu tego listu błędnie wydatowali go na 15 X 1405 r. Zob. Regesta I, Nr. 823, s. 47.

⁴⁹ W. NÖBEL, *Das Problem*, s. 692–697; idem, *Michael*, s. 15–33.

⁵⁰ Na temat wznoszenia i użytkowania tej warowni (przynajmniej do początku maja 1406 r.) zob. GStAPK, OBA, Nr. 816; CEV, nr 323–324; M. Tr., s. 360, 363–364, 369, 396.

⁵¹ „Nu letzt hatten wir und unsers ordens obirster marschalk usgesand tzu euwer grosmechtheit mit nemmlichin gewerben den voigt czu Konygisberg in Samaythen, der in sinir heimfart dem marschalk geschreiben hat [...]”; GStAPK, XX. Hauptabteilung, Ordensfolianten (dalej cyt. OF), Nr. 3, s. 222–223; CEV, nr 329.

⁵² Zachowały się stosunkowo liczne źródła pozwalające określić czas budowy tego zamku. Zob. M. Tr., passim; GStAPK, OBA, Nr. 887, 908, 928, 924; zob. również W. NÖBEL, *Michael*, s. 22–23.

⁵³ GStAPK, OBA, Nr. 1212; CEV, nr 325.

⁵⁴ Wydawcy regestów listów krzyżackich datowali je na lata 1407–1409. Zob. Regesta I, Nr. 1212, s. 71. Jednak z oczywistych względów w grę wchodziłyby tylko lata 1407–1408. Na ten temat zobacz s. 66–67.

wójta żmudzkiego już w 1404 r. Tymczasem wypadaloby wrócić do informacji z przywoływanego wyżej listu marszałka Kiliana von Exdorf do wielkiego mistrza z 24 X 1445 r., w którym zrekonstruowano przebieg wczesnej kariery w Zakonie w Prusach Michała Kuchmeistera. Otóż między szafarstwem w Królewcu a wójtostwem żmudzkim miał on być także prokuratorem w Gierdawach (na terytorium komturstwa królewieckiego, na północny zachód od Barcian)⁵⁵. Poza wzmianką zawartą w tym liście nie ma potwierdzenia tej informacji w innych zachowanych przekazach, trudno jednak zarazem całkowicie odrzucać jej wiarygodność. Wszak zgadza się kolejność pozostałych wyliczonych w tym źródle urzędów, które Kuchmeister miał sprawować od początku swojej kariery do 1410 r.

W obszernym liście z 31 V 1409 r. Michał informował wielkiego mistrza o sytuacji na ogarniętej już antykrzyżackim powstaniem Żmudzi⁵⁶. Szereg przesłanek pozwala sądzić, że wytrwał tam aż do początku sierpnia tego roku, przebywając w zamku nad Dubissą – jednej z dwóch twierdz krzyżackich na tym obszarze, których Litwini ze Żmudzinami przez ponad dwa miesiące nie byli w stanie zdobyć. Oficjał pomezanski w zamieszczonyj w swojej kronice pozbawionej dokładnej daty wzmiance wspominał, że zamek ten został opuszczony przez załogę i spalony przez wójta Michała Kuchmeistera, ponieważ wszyscy członkowie jego obsady byli tak chorzy, że gdyby zostali oblężeni, nie mogliby się bronić⁵⁷. Z zachowanej korespondencji wynika, że trapiąca poważnymi chorobami załoga tego zamku musiała go opuścić bezpośrednio po 7 VIII 1409 r.⁵⁸ Ciekawe w tym kontekście są informacje zawarte w liście komtura ragneckiego przesłanym 26 sierpnia tego roku z Laukischken (na północny wschód od Królewca) komturowi pokarmińskiemu (brandenburskiemu). Otóż bracia zakonnicy i dienerzy, którzy przybyli do Labiawy (na północny wschód od Królewca) z wójtem (żmudzkim?), byli na tyle chorzy, że żadnego z nich nie można było wysłać do Kłajpedy w celu wzmocnienia tamtejszej załogi⁵⁹. Wydaje się, że niedługo po tym czasie Michał Kuchmeister spotkał się

⁵⁵ GStAPK, OBA, Nr. 8937; *Schuldbücher*, Bd. 2, ZM, Nr. 14, s. 523–524.

⁵⁶ CEV, nr 400.

⁵⁷ „[...] sunder das hus uf der Thobisin vorbrante der voith von Samaythen mit synen luten und czogin von dannen, wend sy alle uff dem huse so krang worin, ab sy belegen wordin, sy hetten is nicht kunt gewerin. Ouch do der krig uffstunt, so hettin sy is nicht mocht behaldin”; *Johanni's von Posilge, officialis von Pomesanien, Chronik des Landes Preussen*, hrsg. v. Ernst STREHLKE, [in:] *Scriptores rerum Prussicarum*, Bd. 3, hrsg. v. Theodor HIRSCH, Max TÖPPEN, Ernst STREHLKE, Leipzig 1866, s. 303.

⁵⁸ O chorobach dręczących całą załogę zamku przy ujściu Dubissy do Niemna Michał Kuchmeister właśnie stamtąd informował wielkiego marszałka w listach z 31 VII i 7 VIII 1409 r. Zob. GStAPK, OBA, Nr. 999, 1002. Wydawcy regestów błędnie datowali te źródła na rok 1408. Zob. *Regesta I*, Nr. 999, 1002, s. 59.

⁵⁹ GStAPK, OBA, Nr. 1117.

(zapewne z polecenia wielkiego mistrza) z komturem pokarmińskim (w jego zamku?). Niezależnie od tego, czy tak było w istocie, w księdze długów tego urzędnika pod datą 4 IX 1409 r. została odnotowana pożyczka w wysokości 100 nobili angielskich i 130 florenów węgierskich, której odbiorcą był „Michel Kochmeister, der alde voigt von Samaithen”⁶⁰. Po pierwsze więc, gdzieś pod koniec sierpnia wielki mistrz musiał odwołać Michała z funkcji wójta żmudzkiego, po drugie, wielkość pożyczonej sumy wskazuje na to, że na przełomie sierpnia i września tego roku zapadła w kierownictwie Zakonu decyzja o wysłaniu go z misją dyplomatyczną poza granice Prus. W każdym razie w liście do wielkiego mistrza, zredagowanym 13 IX 1409 r. w Królewcu⁶¹, tamtejszy komtur a zarazem marszałek Fryderyk von Wallenrode informował, że gdy w poniedziałek (9 września) przybył do tego zamku (zapewne po zakończonej na początku września wyprawie na ziemię dobrzyńską, w której brał udział), nie zastał tam już wójta (najpewniej żmudzkiego). Jeśli go jednak spotka, przekaże mu, by natychmiast udał się do wielkiego mistrza. Zdawał sobie jednak sprawę z tego, że być może wójt już dotarł do zwierzchnika Zakonu, gdyż w Królewcu doniesiono mu, że do niego właśnie zmierzał⁶². Faktycznie, niedługo potem Küchmeister musiał dotrzeć do Malborka, skoro 23 IX 1409 r. skarbnik wypłacił mu 100 florenów węgierskich z racji jego wyjazdu w poselstwie na Węgry (pytanie, czy był to zwrot części sumy pożyczonej od komtura pokarmińskiego, czy też dodatkowa dotacja na poczet rozpoczętej misji?)⁶³.

Nie wiadomo, niestety, jakie były poszczególne etapy poselstwa Michała Küchmeistera, ani kiedy dokładnie wrócił do Prus. Faktem jest, że z polecenia wielkiego mistrza Ulrycha von Jungingen 25 IV 1410 r. objął funkcję krzyżackiego wójta Nowej Marchii⁶⁴. Dalszy przebieg jego kariery w Zakonie nie wzbudza żadnych wątpliwości, nie wymaga więc już tutaj szczegółowego omówienia.

Podsumowując przeprowadzone powyżej analizy, należy stwierdzić, że kariera urzędnicza Michała Küchmeistera w państwie zakonu krzyżackiego w Prusach do 1410 r. w paru istotnych fragmentach przebiegała inaczej, niż przyjmowano to w dotychczasowej literaturze przedmiotu. Pierwszą uchwytą

⁶⁰ GStAPK, OF, Nr. 163, k. 3v; Jürgen SARNOWSKY, *Ein Schuldbuch der Komture von Brandenburg aus dem Anfang des 15. Jahrhunderts*, [in:] *Prusy – Polska – Europa. Studia z dziejów średniowiecza i czasów nowożytnych*, red. Andrzej RADZIWIŃSKI, Janusz TANDECKI, Toruń 1999, s. 254, 263.

⁶¹ Na temat datacji tego źródła zob. Sławomir JÓZWIĄK, Krzysztof KWIATKOWSKI, Adam SZWEDA, Sobiesław SZYBKOWSKI, *Wojna Polski i Litwy z zakonem krzyżackim w latach 1409–1411*, Malbork 2010, s. 133.

⁶² GStAPK, OBA, Nr. 28818.

⁶³ „Item 100 ung. goldin (54 m. 4 sc.) her Michil Kochmeister dem alden voythe von Samaythen, als her in botschaft ken Ungern zoch”; M. Tr., s. 561.

⁶⁴ G. A., s. 767.

źródłowo sprawowaną przez niego funkcją (przynajmniej od lipca 1396 r.) był urząd komtura zamkowego w nowo powołanym do życia (1394) komturstwie ryńskim. Być może pełniąc to stanowisko, rezydował jednak nie w Rynie, a w Kętrzynie. Po likwidacji tej jednostki administracji terytorialnej (1397) Kuchmeister sprawował kolejne funkcje w ramach komturstwa bałgijskiego (kompan komtura, prokurator w Kętrzynie). Na pewno jednak w 1400 r. nie był szafarzem w Elblągu. Bezpośrednio przed końcem czerwca 1402 r. Michał został powołany na stanowisko wielkiego szafarza królewieckiego, które pełnił najprawdopodobniej do końca września 1404 r. Od tego czasu zapewne przez rok był prokuratorem w Gierdawach, by we wrześniu 1405 r. objąć funkcję wójta w ponownie zdobytej przez Zakon Żmudzi. Tam pozostał do sierpnia 1409 r., a już we wrześniu tego roku z polecenia wielkiego mistrza Ulrycha von Jungingen wyruszył z misją dyplomatyczną na Węgry. Nie wiadomo niestety, co działo się z nim przez następnych sześć miesięcy, w każdym razie pod koniec kwietnia 1410 r. został mianowany na urząd wójta krzyżackiej Nowej Marchii. Dalsza kariera Michała Kuchmeistera do najwyższych godności w Zakonie jest już dobrze znana.

BIBLIOGRAFIA

- Boockmann, Hartmut. *Laurentius Blumenau. Fürstlicher Rat – Jurist – Humanist (ca. 1415–1484)*. Göttingen: Musterschmidt-Verlag, 1965.
- Czaja, Roman. *Miasta pruskie a zakon krzyżacki. Studia nad stosunkami między miastem a władzą terytorialną w późnym średniowieczu*. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1999.
- Diehlmann, Hans H. “Kleines Hausbuch des Amtes Rein (Ostpreußischer Foliant 332).” *Altpreußische Geschlechterkunde. Neue Folge* 15 (1984/1985): 77–134.
- Diehlmann, Hans H. “Weißes Hausbuch des Amtes Rein (Ostpreußischer Foliant 333).” *Altpreußische Geschlechterkunde. Neue Folge* 15 (1984/1985): 142–194.
- Heckmann, Dieter. *Amtsträger des Deutschen Ordens*. Toruń: Towarzystwo Naukowe w Toruniu, 2020.
- Heß, Cordelia, Christina Link and Jürgen Sarnowsky, eds. *Schuldbücher und Rechnungen der Großschäffer und Lieger des Deutschen Ordens in Preußen*, vol. 1: *Großschäfferei Königsberg I (Ordensfoliant 141)*. Köln, Weimar, Wien: Böhlau Verlag, 2008.
- Jähniß, Bernhart. “Michael Kuchmeister.” In *Die Hochmeister des Deutschen Ordens 1190–2012*, edited by Udo Arnold, 122–125. Weimar: VGD, 2014.
- Joachim, Erich, ed. *Das Marienburger Tresslerbuch der Jahre 1399–1409*. Königsberg: Thomas & Oppermann, 1896.
- Joachim, Erich and Walther Hubatsch, eds. *Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198–1525*, vol. 1/1. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1948.
- Józwiak, Sławomir. “Pierwsze komturstwo ryńskie (1393–1397). Powstanie, rozwój terytorialny, likwidacja.” In *Prusy – Polska – Europa. Studia z dziejów średniowiecza*.

- cza i czasów nowożytnych*, edited by Andrzej Radziwiński and Janusz Tandecki, 211–229. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1999.
- Jóźwiak, Sławomir and Janusz Trupinda. “Die Bauchronologie und das Raumprogramm der Deutschordensburg Barten (Barciany) im Lichte mittelalterlichen Schriftquellen.” *Ordines Militares. Colloquia Torunensia Historica. Yearbook for the Study of the Military Orders* 23 (2018): 301–338.
- Jóźwiak, Sławomir, Krzysztof Kwiatkowski, Adam Szweda and Sobiesław Szybkowski. *Wojna Polski i Litwy z zakonem krzyżackim w latach 1409–1411*. Malbork: Muzeum Zamkowe w Malborku, 2010.
- Laczny, Joachim, Jürgen Sarnowsky and Cordelia Heß, eds. *Schuldbücher und Rechnungen der Großschäffer und Lieger des Deutschen Ordens in Preußen*, vol. 2: *Großschäfferei Königsberg II*. Köln: Böhlau Verlag, 2013.
- Nöbel, Wilhelm. “Das Problem der Einrichtung der Ordensvogtei Samaiten.” *Zeitschrift für Ostforschung* 17/4 (1968): 692–697.
- Nöbel, Wilhelm. *Michael Kuchmeister. Hochmeister des Deutschen Ordens (1414–1422)*. Bad Godesberg: Verlag Wissenschaftliches Archiv, 1969.
- Nowak, Zenon H. “Protokół z rokowań polsko-krzyżackich w Grabiu i na Kępie Wiślanej pod Raciążkiem w roku 1414.” In *Prace z dziejów państwa i zakonu krzyżackiego*, edited by Antoni Czacharowski, 147–175. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1984.
- Pieradzka, Christina [et al.], eds. *Joannis Dlugossii Annales seu Cronicae Incliti Regni Poloniae*, vol. 10. Varsaviae: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1985.
- Prochaska, Antoni, ed. *Codex epistolaris Vitoldi Magni Ducis Lithuaniae 1376–1430*. Cracoviae: Wydawnictwo Komisji Historycznej Akademii Umiejętności w Krakowie, 1882.
- Sarnowsky, Jürgen. *Die Wirtschaftsführung des Deutschen Ordens in Preußen (1382–1454)*. Köln, Wien: Böhlau Verlag, 1993.
- Sarnowsky, Jürgen. “Ein Schuldbuch der Komture von Brandenburg aus dem Anfang des 15. Jahrhunderts.” In *Prusy – Polska – Europa. Studia z dziejów średniowiecza i czasów nowożytnych*, edited by Andrzej Radziwiński and Janusz Tandecki, 249–275. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1999.
- Schreiber, Ottomar. “Die Personal- und Amtsdaten der Hochmeister des Deutschen Ritterordens von seiner Gründung bis zum Jahre 1525.” *Oberländische Geschichtsblätter* 15 (1913): 615–761.
- Semrau, Arthur. “Der Wirtschaftsplan des Ordenshauses Elbing aus dem Jahre 1386.” *Mitteilungen des Coppersnicus-Vereins für Wissenschaft u. Kunst zu Thorn* 45 (1937): 1–73.
- Strehle, Ernst, ed. “Johann’s von Posilge, officialis von Pomesanien, Chronik des Landes Preussen.” In *Scriptores rerum Prussicarum*, vol. 3, edited by Theodor Hirsch, Max Töppen and Ernst Strehle, 79–388. Leipzig: Hirzel, 1866.
- Voigt, Johannes. *Geschichte Preußens von den ältesten Zeiten bis zum Untergang der Herrschaft des Deutschen Ordens*, vol. 7. Königsberg: Verlage der Gebrüder Bornträger, 1836.
- Ziesemer, Walther, ed. *Das grosse Ämterbuch des Deutschen Ordens*. Danzig: Kafemann, 1921.